

Svenska datatermgruppen sammanträder i TNCs lokaler. Från vänster Roger Hansson, Translator, Gunnel Johansson, TNC, Peter Svanberg, KTH, Åsa Holmér, TNC, Birgitta Lindgren och Ola Karlsson, Svenska språknämnden. Läs mer om deras rekommendationer på sidan 4.

Om begreppsbestämning

I allmänspråket utvecklas och förändras ordens betydelser i takt med tiden. I fackspråket kan och behöver utvecklingen av betydelserna ibland styras. Detta sker till exempel genom att en grupp personer kommer överens om gränsdragningen av ett begrepp inom ett visst ämnesområde och om det mest ändamålsenliga uttrycket, termen, för begreppet. Ett sådant arbete utgör kärnan i det terminologiska arbetet såsom det bedrivs bland annat vid TNC.

Kan man verkligen bestämma hur ett begrepp skall se ut? Som svar tjänar detta citat ur Hans Larssons bok *Logik* (1922):

”För att vinna reda och sanning i våra omdömen måste vi giva orden en fast betydelse, vad de ingalunda i regel ha. Ganska få torde ha gjort sig reda för vad de mena med förstånds bildning, eller med civilisation eller lycka, och följderna blir att de ej kunna redigt tänka över eller diskutera dessa saker. Ena gången betecknar lycka mera vanlig njutning, andra gången sanningsglädje eller samvetslycka. Mycket är vunnet, bara man lär sig beräkna dessa skiftande betydelser, men därjämte måste vi sörja för, så långt möjligt eller behövt är, att betydelserna fixeras, eller, från en annan synpunkt, att föreställningarna göras

konstanta, så att de ej omärkligen få en annan logisk innebörd vare sig från det ena ögonblicket till det andra i mitt eget medvetande, eller vid meddelandet från den ena personen till den andra.”

ISO 860 Terminology work – Harmonization of concepts and terms

Standarden ISO 860, andra utgåvan, utarbetad inom ISO/TC 37 (se sidan 9) kan nu beställas genom SIS – Standardiseringen i Sverige. Revideringen av standarden inleddes i slutet av 80-talet och det första arbetsdokumentet gjordes faktiskt av en arbetsgrupp inom Nordterm.

Standarden beskriver hur man metodiskt går tillväga för att åstadkomma en internationell harmonisering av begrepp, begreppssystem, definitioner och termer. I standarden understryks att förutsättningarna för harmonisering varierar; det är givetvis inte alltid så att förutsättningar finns. Men inom ett väl etablerat fackområde, eller när det handlar om konkreta föremål såsom verktyg och maskiner samt när det är ett fackområde som har en tradition på standardiseringens område – då är förutsättningarna goda.

Standarden finns ännu inte i svensk version.

Nytt EU-uppdrag!

I dagarna har vi fått besked om att TNC är totalentreprenör för tredje årets komplettering av svenska term-motsvarigheter i EG-kommissionens databas Eurodicautom. Basen är ett viktigt hjälpmedel för bl a EUs tolkar och översättare.

Eurodicautom innehåller termer från många olika ämnesområden, bl a EG-förvaltning, statlig förvaltning, skatter och tullar, juridik, arbetsmarknad, utbildning ekonomi, handel, statistik, nationella eller internationella organisationer, massmedier, miljövård, naturvetenskap, medicin, veterinärmedicin, geofysik, astronomi, klimatologi, elteknik, datateknik, militärteknik.

Vid årsskiftet 1996/97 har TNC kompletterat drygt 60 000 termposter med svenska motsvarigheter. Under 1997 skall ytterligare drygt 50 000 termposter kompletteras.

I 1997 års uppdrag ingår en av EU-organen uppskattad service, term-tjänsten. Den fungerar ungefär på samma sätt som den termtjänst TNCs medlemmar har tillgång till. Avtalet omfattar 2 000 termsvar.

Internet-genväg till Eurodicautom

telnet://echo.lu, skriv det i din webbläsares URL-fält (benämnt "Location", "Adress" etc), och du startar en s k Telnet-session mot EU:s databastjänst ECHO där bl a Eurodicautom finns. Då söker du nästan gratis, då det bara handlar om lokala samtalsmarkeringar!

Innehåll

Om begreppsbestämning	2
ISO 860 Terminology work	2
Nytt EU-uppdrag!	2
Konsten att verbalisera det visuella	3
Svenska datatermgruppen	4
POINTER	7
GIS-ordboken har kommit ut	7
NORDTERM '97	7
Terminologi och standardisering	8
Nytt i bokhyllan	10
Termfrågor i urval	11

TNC-aktuellt

Nyhetsblad för TNCs medlemmar.

TNC är en ideell förening och har till uppgift att verka för att en lämplig teknisk terminologi skapas och används inom offentlig förvaltning, näringsliv, utbildningsväsen och massmedier.

Redaktion:

Berit Björk

Anna-Lena Bucher

Åsa Holmér

Prenumeration: Berit Björk

Postadress: Västra vägen 9 C, 171 46 Solna

Telefon: 08-735 85 25

Telefax: 08-27 32 86

Postgiro: 55 60 12-3

Bankgiro: 711-1925

E-post: tnc@tnc.se

Hemsida: <http://www.tnc.se>

TNC-aktuellt utkommer med 3-4 nummer per år. Eftertryck tillåts om källan anges.

Konsten att verbalisera det visuella

Av Magdalena Gram, Konstbiblioteket, Statens konstmuseer

Magdalena Gram, som tidigare arbetat som bibliotekarie på TNC, har hört av sig med en liten betraktelse.

En kollega från min tid vid TNC ringde för en tid sedan och undrade om jag kunde förmedla några synpunkter på temat språkvård och typografi. Vissa frågor var aktuella: Hur kommer det sig, till exempel, att bokomslag ofta utformas utan hänsyn till gängse regler för avstavning? Är de skrivregler som språkvårdande organ förmedlar relevanta för grafiska formgivare? Hur ska man egentligen skriva de numera så ofta förekommande tre punkterna efter en mening?

Vad bokomslaget beträffar hade jag en del att säga, men när det gäller de typografiska skrivreglerna hänvisade jag till en känd auktoritet.

Samtalet kom mig att reflektera över förhållandet mellan ord och bild och mina egna övergångar mellan dessa medier. Som bibliotekarie vid ett konstbibliotek valde jag en gång att skriva en avhandling om en bokkonstnär, det vill säga en person som i sin yrkesutövning ägnar sig åt att skapa "en typografiskt präglad samordning av bokens beståndsdelar till en estetisk helhet" – definitionen är min egen och den jag utnyttjade i min avhandling. Ämnet ledde mig också över till mera generaliserande diskussioner om bokkonst och typografi. I samband med närgranskningen av bokstavsformer, typsnitt, satsytor och ordmellanrum insåg jag det våghalsiga i att utan grafisk erfarenhet ge sig in i ett företag som detta. Hur verbalisera de kvaliteter som utmärker bokkonst, en i så hög grad visuell konststart (om den nu över huvud taget kunde benämnas så)? Mina erfarenheter från TNC var antagligen orsak till att jag mycket snart skaffade några grundläggande handböcker och ordlistor. Eftersom jag inte var helt nöjd med de givna ordförklaringarna, sammanställde jag dessutom en egen ordlista med

definitioner. Efterhand hade jag tränat upp ett termförråd och kunde röra mig mera obesvärat i den motsträviga materia jag hade framför mig.

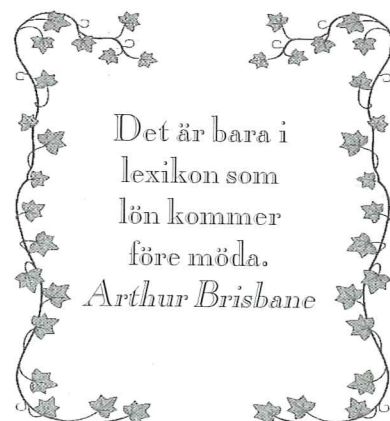
En forskarkollega sade vid ett tillfälle till mig: "Du är en typisk ordmänniska!" Vad som avsågs med detta yttrande var att jag nog kunde uttrycka mig, men *såg* jag verkligen? I åtminstone ett avseende var min kollegas misstänksamhet befogad; mycket tidigt impregnerades mitt medvetande av övertygelsen att i begynnelsen var ordet. Min kollega visade sig dessutom omfatta uppfattningen att den konstvetare som hade ordets gåva lätt kunde "svänga till" en text och inte ägnade så mycket tid åt analysen av det visuella. På denna punkt hade jag vissa invändningar, åtminstone vad mig själv beträffar. Att lätt få orden på tungan eller på pränt innebär inte ett omedelbart övertygande resultat. Problemet – eller utmaningen – är ju bland annat att varje ord har sin betydelse, varje utsaga sin grammatik och mer eller mindre ideala rytm. Att hitta rätt kan kräva avsevärd tid.

Jag tror att min både visuellt och teoretiskt välorienterade kollega i själva verket förbisåg att vi båda var medvetna om den speciella svårighet en konstvetare ställs inför; att för-

medla vad man ser är en krävande uppgift. När konstvetenskapens och konstkritikens institutionalisering pågick kring sekelskiftet, var representanterna för dessa områden ivrigt sysselsatta med att försöka kodifiera sina visuella iakttagelser, och förmodligen kommer deras resultat att stå sig längre än de som presenteras av vår tids semiotiker.

Den vällust som väcks vid en djupare förståelse av ordens innebörd är kanske det som driver vissa människor att arbeta vid TNC. Att finna en adekvat term kan kräva lång förberedelse, och tillfredsställelsen då man hittat rätt är jämförbar med upplevelsen av att man fått fram den rätta färgen. Om vissa litterära texter kan aktivera mitt synminne eller mitt doftminne, så kan TNCs ordlistor med definitioner på liknande sätt aktivera min förmåga att uppfatta en teknisk konstruktion. Ibland kan en term rentav få mig att höra hur en maskin låter då den är i arbete.

Lustkänslan inför ord och termer tycks för min del i någon mån avta i takt med den tilltagande brist på konkretion som präglar modern teknik. När abstraktionsnivån tilltar, avtar termernas transparens för den inom fackområdet oinvigde. Men vem vet, kanske kommer de termer som idag framstår som höjden av abstraktion att om tio, tjugo år förmedla något av konkretion? Den som lever får se.

I förra numret av TNC-aktuellt informerade vi om det nätverk för data-termer som nyligen bildats.

Under vinjetten "Svenska data-termgruppen" kommer vi att fortlöpande presentera de rekommendationer som datatermgruppen ger.

@, alfalang, apsvans, apöra
se under snabel-a

bildläsare, skanner

apparat för avläsning av grafiska mönster (tecken, bilder) på ett papper för återgivning av samma mönster i en datafil

Rekommendation

Använd *bildläsare* eller *skanner*, stavat med *sk-*, i stället för eng. *scanners*. Plural är *skannrar*. Som verb använder man *läsa in* eller *skanna*.

Kommentar

Det svenska *bildläsare* är etablerat på många håll. Som verb använder man då *läsa in*. På andra håll har *skanner* med verbet *skanna* etablerat sig. *Bildläsare* har fördelen att vara självförklarande. Invändningen att en sådan här apparat inte bara kan läsa in en bild utan även text är egentligen inte relevant. Apparaten läser faktiskt in tecken som bild, varefter man med hjälp av ett speciellt program kodar om dessa bilder till tecken.

Skanner har den fördelen att benämningen inte säger någonting om det är text eller bild som kan läsas in. Det är också lätt att bilda ett verb till det, *skanna*, som är helt entydigt (vilket ju inte *läsa in* är). *Skanner*, *skanna*, *skanning* (med samma betoning som *tinning*), stavat med *-k-*, avviker inte på något sätt från hur helt svenska ord ser ut. Nackdelen är att ordledet *skann-* är okänt i svenskan och därför inte omedelbart begripligt.

cd, cd-skiva

skiva som kan innehålla en stor mängd information (ljud, text eller bild) lagrad i kodad form och som avläses med hjälp av laser

cd, cd-läsare, cd-spelare

apparat som läser av cd-skivor

Rekommendation

Skriv *cd* med små bokstäver i stället

SVENSKA DATATERMGRUPPEN

Det datatekniska området expanderar snabbt, och allt flera icke specialutbildade kommer i beröring med det. Många upplever en ganska stor terminologisk förvirring med ett ständigt tillflöde av nya, ofta svårhanterliga engelska termer.

Svenska datatermgruppen (tidigare Nätverket för datatermer) är en brett sammansatt grupp med företrädare för bl.a. språkvården, dagspressen, etermedier, högskolor, företag inom databranschen och branschpressen. TNC och Svenska språknämnden fungerar som samordnare.

Gruppen ger råd och rekommendationer om aktuella datatermer. Ambitionen är inte att utarbeta någon fullständig terminologi utan att ta upp ett urval av sådana termer där man kan behöva hjälp. De förklaringar som ges gör inte anspråk på att vara fullvärldiga definitioner. Datatermgruppen kommer fortlöpande att ta upp nya begrepp till behandling, men revideringar av tidigare bearbetade begrepp kan också förekomma.

Gruppen tar gärna emot synpunkter på arbetet.

Kontakta:
Åsa Holmér, TNC, tfn 08-735 99 79, fax 08-27 32 86.

Kommentarer kan också skickas till e-postadress: dataterm@tnc.se

Svenska datatermgruppens rekommendationer finns tillgängliga via webbadress: <http://www.tnc.se/dataterm.htm>

för *CD*.

Som kortord i båda betydelseerna kan *cd* böjas: en *cd*, *cd:n*, flera *cd:ar*, de där *cd:arna*.

Kommentar

Eftersom *cd* är en förkortning av *compact disc* 'kompaktskiva' och *disc* betyder just 'skiva' borde *cd-skiva* bedömas som tautologiskt och därför oriktigt. Man skulle ju inte säga *kompaktskiveskiva*. Men eftersom förkortningen *cd* har slagit igenom i stället för *kompaktskiva* både för skivan och för avläsaren liksom för tekniken, måste man acceptera *cd-skiva*; ordet kan behövas för att förtydliga att man avser skivan och inte apparaten.

Initialförkortningar som *cd* (*compact disc*) brukar till en början ofta skrivas med versaler. Efter hand som uttrycket och företeelsen blir mer bekant brukar man skriva dem med små bokstäver. Jämför *mc* (*motorcykel*), *tv* (*television*), *wc* (*water closet*), *gd* (*generaldirektör*), *vd* (*verkställande direktör*). Se också *pc*.

Man kan undvika att böja *cd* i plural genom att ta till samma lösning som för plural av orden *tv*, *radio* och *video* (*tv-apparater*, *radioapparater*, *videofilmer*, *videoapparater*), nämligen att lägga till ett efterled som går lätt att böja: *cd-skivor*, *cd-spelare*, *cd-läsare*.

cd-rom, cd-romskiva

cd-skiva speciellt avsedd för avläsning via dator

cd-rom, cd-romläsare,

cd-romspelare

cd-läsare som läser av cd-romskivor

Rekommendation

Skriv *cd-rom* med små bokstäver i stället för *CD-ROM*.

Uttala detta *rom* precis som *rom* i *fiskrom*.

Vid behov kan man också precisera om det är en skiva eller en apparat det är fråga om: *cd-romskiva*, *cd-romspelare*, *cd-romläsare*. Inget bindestreck behövs här efter *rom*, eftersom *rom* har övergått till att bli ett ord, jämför *radar* av *radio detecting and ranging*.

Kommentar

Rom är ursprungligen en förkortning av eng. *read-only memory*, 'minne som enbart läses' (dvs. inte kan ändras).

Initialförkortningar som *cd-rom* brukar till en början ofta skrivas med versaler. Efter hand som uttrycket och företeelsen blir mer bekant brukar man skriva dem med små bokstäver. Jämför *mc* (*motorcykel*), *tv* (*television*), *wc* (*water closet*), *gd* (*generaldirektör*), *vd* (*verkställande direktör*). Se också *cd*, *pc*.

Ofta är det onödigt med preciseringen *-rom*. Talar man om *cd* för datorer är det normalt tal om *cd-rom*. Det räcker då med *cd*.

Man kan undvika att böja *cd-rom* genom att lägga till ett efterled som går lätt att böja: *cd-romskivan*, *cd-romläsaren*. Jämför kommentar till *cd*.

e-mail se under **e-post**

elefantöra se under **snabel-a**

e-post

överföring av meddelande med

hjälp av datorer där meddelandet kan läsas vid valfri tidpunkt

Rekommendation

Använd *e-post* i stället för eng. *e-mail*. Själva meddelandet kan kallas *e-brev* eller *e-meddelande*. Som verb-uttryck använder man *skicka*, *sända* (med/via) *e-post* eller *e-posta*.

Kommentar

Det bör vara bindestreck i *e-post*, eftersom det är en sammansättning med en förkortning (här i form av en enda bokstav). Jämför *i-land*, *u-land*, *k-märkt*, *p-plats*.

Vi avråder från det engelska *mail* och den försvenskade formen *mejl*, t.ex. i betydelsen 'e-post', 'e-post-meddelande' och 'e-meddelande'. Inte heller är det rimligt att ha *e-post* som substantiv men *mejla* som verb.

Även *datorpost* förekommer, speciellt inom högskolevärlden. Det är ett fullt rimligt ord, men *e-post* som ordagrann motsvarighet till eng. *e-mail* har bättre chanser och verkar redan ha slagit genom på bredare front. Även på danska och norska rekommenderas *e-post*.

gigabit se under **kB**

information technology se under **IT**

informationsteknik se under **IT**

Internet, nätet

det internationella datornät som har den största utbredningen och som bygger på TCP/IP, en standard för datakommunikation

Rekommendation

Skriv *Internet* med stor begynnelsebokstav, även i sammansättningar, t.ex. *Internetabonnemang*. Det kan uttalas med betoningen på *Inter-* eller på *-net* (som i *intervall*).

Som kortform bör man använda *nätet* med liten bokstav.

Kommentar

Det är naturligt att uppfatta *Internet* som egennamn på ett speciellt datornät. Egennamn skrivs med stor begynnelsebokstav. Eftersom det är ett namn kan det behålla den engelska formen. Utländska namn på organisationer kan – men behöver inte – översättas. I Norge har man översatt

SVENSKA DATATERMGRUPPEN forts.

namnet och skriver *Internett*.

Kortformen, *nätet*, är egentligen att uppfatta som en kortform av "det internationella datornätet" e.d. och inte av *Internet*. Kortformer som inte har egennamnskaraktär behandlas som vanliga ord och skrivs med liten bokstav, jämför *nämnden*, *verket*, *kommissionen*.

Om man inte uppfattar *Internet* som något så specifikt att det borde ha ett egennamn, skulle ordet dels översättas till svenska, dels skrivas med liten bokstav. Dessutom vore det då naturligt att ha bestämd form: *internätet*. Jämför *telenätet*, *elnätet*.

Betoning på första ledet överensstämmer med det engelska uttalet. Betoningen på sista ledet stämmer med svenskt uttal av andra ord på *inter-*, t.ex. *intervall*.

intranät

internt datornät (t.ex. inom en organisation) som utnyttjar samma teknik som *Internet*, men som inte är åtkomligt från *Internet*

Rekommendation

Skriv *intranät*, med liten begynnelsebokstav, som översättning av eng. *Intranet*.

Kommentar

Det finns bara ett *Internet*, men *intranät* finns det flera av. Därför är det naturligt att behandla *intranät* inte som ett namn utan som ett vanligt ord och följaktligen skriva det med liten begynnelsebokstav och ge det en svensk form. Självklart kan ordet också böjas: *intranätet*.

IT

ett ganska vagt begrepp, oftast avses utnyttjandet av datorer och *Internet* för informationshantering

Rekommendation

IT är en förkortning för *informationsteknik*. Använd hellre det fullständiga uttrycket än förkortningen.

Kommentar

På engelska heter det *information technology*, eftersom eng. *technology* även betyder 'teknik'. På svenska

upprätthåller vi skillnaden mellan *teknik* och *teknologi* 'vetenskapen om teknik'.

MB, Mbit, megabyte se under **kB**

mejl, mejla se under **e-post**

nätet se under **Internet**

kB 1 000 byte

MB 1 000 000 byte

Mbit 1 000 000 bit

Gbit 1 000 000 000 bit

Rekommendation

Uttrycken *kilobyte*, *megabyte*, *megabit* och *gigabit* kan förkortas *kB*, *MB*, *Mbit* respektive *Gbit*.

Det finns ingen speciell pluralform för *byte* eller för *bit* när de används som måttenheter. Det heter alltså t.ex. "Hur många byte är den på?" I andra sammanhang är det för *bit* naturligt med en pluralform, t.ex. "det gäller de tre första bitarna". Uttalet av *byte* är /bajt/ och av *bit* /bi:t/.

Kommentar

Multipelprefixen *kilo* ('tusen'), *mega* ('miljon') och *giga* ('miljard') har de internationellt fastställda beteckningarna *k*, *M* respektive *G*. I datatekniska sammanhang används ofta *k* för att beteckna 1 024 (=2¹⁰), *M* för att beteckna 1 048 576 (=2²⁰) och *G* för att beteckna 1 073 741 824 (=2³⁰). Några fastställda beteckningar för *byte* och *bit* finns däremot ännu inte, men *B* har vunnit viss spridning som förkortning av *byte*. Ofta ser man att *B* även får stå för *bit*, men det är naturligtvis inte lyckat. Av det skälet är det egentligen bäst att alltid skriva ut orden *byte* och *bit* även om *kilo*, *mega* och *giga* skrivs med prefix: *kbyte*, *Mbyte*, *Mbit*, *Gbit*. Detta stämmer också med ISO-standard.

kanelbulle se under **snabel-a**

kilobyte se under **kB**

krullalfa se under **snabel-a**

multimedie-

Rekommendation

Ordet *medium* böjs: ett *medium*, *mediet*, flera *medier* och som förled *medie-*. (Jämför *akvarium*, *akvariet*,

akvarier; akvariefisk.) Det skall alltså heta t.ex. *multimedieteknik*, inte *multimediateknik*.

pc

persondator som är av märket IBM eller som fungerar enligt samma system, vilket utesluter persondatorer av märket Macintosh m.fl.

Rekommendation

Skriv *pc* med små bokstäver i stället för *PC*. Uttrycket bör bara användas för att särskilja persondatorer av IBM-typ från andra typer av persondatorer. Annars bör man använda *dator*, eller *persondator* – om man t.ex. vill skilja mellan persondatorer och stordatorer.

Vid behov kan det böjas: en *pc*, *pc:n*, flera *pc:ar*.

Kommentar

Pc är förkortning av eng. *personal computer* 'persondator'.

Initialförkortningar som *pc* (personal computer) brukar till en början ofta skrivas med versaler. Efter hand som uttrycket och företeelsen blir mer bekant brukar man skriva dem med små bokstäver. Jämför *mc* (*motorcykel*), *tv* (*television*), *wc* (*water closet*), *gd* (*generaldirektör*), *vd* (*verkställeland direktör*). Se också *cd*, *cd-rom*.

sajt se under **webbplats**

scanna, scanner se under **bildläsare**

snabel-a

tecknet @ (ett ringomgärdat a)

Rekommendation

Använd *snabel-a* för tecknet @, som förekommer i e-postadresser. Läs också ut det som *snabel-a* och inte som *at*.

Kommentar

I svenskan liksom i andra språk finns det flera benämningar på detta tecken: *snabel-a*, *kanelbulle*, *apsvans*, *apöra*, *elefantöra*, *alfaslang*, *krullalfa*. Alla är mer eller mindre goda beskrivningar av utseendet på detta tecken. De med *alfa* är olämpliga då det inte är det grekiska *alfa* som avses. Tecknet @ avser ett vanligt latinskt *a* plus ett *d* omvandlat till en halvcirkel (av latinets *ad*). Det engelska *commercial at* är inte sär-

SVENSKA DATATERMGRUPPEN forts.

skilt lämpligt att ta över ens i översatt form, eftersom vi inte använt det uttrycket eller det tecknet i svenskan tidigare.

Benämningen *snabel-a* är den enda benämning som anger att det är fråga om ett a. Dessutom verkar det redan ha slagit igenom i svenskan. Det finns också i danska och norska. Att benämningen utgörs av en vardaglig liknelse gör den inte mindre seriös (jämför *gomsegel*, *skruvskalle* och *magmun*). Även i andra språk är de officiella benämningarna på @ liknelser. Observera också att man måste skilja på själva tecknet @ och vad tecknet står för ('vid'). När man t.ex. vill ge någon sin e-postadress är det ju tecknet @ man avser när man läser upp adressen, inte ordet *vid* (som många skulle tro om vi läste "vid").

web browser se under **webbläsare**

web site se under **webbplats**

webbläddrare se under **webbläsare**

webbläsare

datorprogram för hämtning och visning av information via World Wide Web

Rekommendation

Använd *webbläsare* i stället för eng. *web browser*.

Kommentar

Det finns olika typer av webbrelaterade program: program för att skapa webbsidor, läsprogram, serverprogram etc. Som övergripande term fungerar *webbprogram*, vid behov kan mer specificerade termer användas, t.ex. *webbläsare*.

En annan förekommande svensk benämning för *web browser* är *webbläddrare*. En nackdel är att alla kanske inte uppfattar det som om man bläddrar. Dessutom är en sammansättning av *webb* + *bläddrare* problematisk. Ett av de tre *b:na* måste strykas. Vid avstavning skall man komma ihåg att sätta in ett *b*, vilket kan vara svårt eftersom *webb* är ett främmande ord. Att alltid skriva or-

det med bindestreck, *webb-bläddrare*, strider mot regeln att sammansättningar med två vanliga ord skrivs utan bindestreck, jämför *tillägga*, *nattåg*.

webbplats

sammanhörande mängd av webbsidor

Rekommendation

Använd *webbplats* i stället för eng. *web site*.

Kommentar

En webbplats kan röra ett visst ämne, en viss organisations verksamhet eller ett visst företags varor och tjänster. Det finns vanligen en specifik ingång till denna informationsmängd i form av en viss webbsida, en så kallad *hemsida* (eng. *homepage*).

Vi avråder från försvenskningen *sajt*.

webbprogram se under **webbläsare**

www, webb, World Wide Web

funktion på Internet eller på ett intranät som medger att man enkelt kan hämta sammanlänkad information i form av text, bild och ljud

Rekommendation

Använd gärna *www* eller *webb*, med små bokstäver, i stället för det långa *World Wide Web*. Som förled i sammansättningar är *webb* bäst, t.ex. *webbläsare*.

Kommentar

Det är inte självklart att uppfatta *World Wide Web* som ett egennamn. Snarare uppfattas det som en beskrivande benämning.

Nät skulle kunna vara ett tänkbart svenskt uttryck i stället för *webb*, men eftersom *Internet* också benämns *nätet* skulle det kunna bli sammansättningar mellan dessa båda betydelser. Tills vidare kan man istället ta kortformen = sista delen av den engelska benämningen och försvenska den till *webb* (jämför *jobb* av eng. *job*) eller använda förkortningen *www*.

Efterhand som *webb* blir alltmer hemtam blir det också naturligt att uttala det med /v/ och inte med eng. /w/, jämför uttalet av *whist* /v-/ , *whisky* /v-/ eller /w-/.

POINTER

Slutrapport

Projektet POINTER – *Proposals for an Operational Infrastructure for Terminology in Europe* (se TNC-aktuellt 1995:2, s. 6) avslutades under första kvartalet 1996 och det föreligger en omfattande slutrapport på ca 250 sidor och med 10 appendix på ca 150 sidor. Det finns också en *Executive Summary* som är betydligt kortare (12 sidor) och som intresserade läsare kan rekvirera en kopia av från TNC. Kontakta Katarina Testi, tfn 08-735 85 25.

Slutsatserna och rekommendationerna i POINTER handlar om nödvändigheten av att informera om och knyta ihop pågående arbeten, sprida och återanvända resultat av terminologiarbete, satsa på utbildning i terminologi etc.

Konkreta åtgärder som rekommenderas är bl a "infrastructure measures" och dessa delas upp på tre nivåer:

- nationell nivå
- branschspecifik nivå
- europeisk nivå

På *nationell nivå* rekommenderas att nationella terminologicalentraler skapas (om inte sådana redan finns!). Uppgifterna för dessa skall vara att tillhandahålla terminologiska resurser och tjänster, samarbeta med näringslivet, utbildnings- och forskningsvärlden, företrädare för allmänspråkvärden med flera.

På europeisk nivå rekommenderas bl a att en europeisk ideell förening bildas i syfte att underlätta och förbättra samordningen. Man drar också upp riktlinjerna för hur denna framtida förening skall se ut. Detta förslag har givit ett snabbt resultat, se vidare efterföljande notis.

Nybildad europeisk terminologiorganisation

Den 3 oktober 1996 bildades den i POINTER-projektet rekommenderade sammanslutningen *European Association for Terminology* (EAFT). Det skedde vid Handelshøjskole Syd i Kolding i Danmark i samband med en internationell konferens på temat *Language and Business Life*. Medlemmarna i den nybildade gruppen

bestod av representanter för europeiska terminologiorganisationer, företag inom språksektorn, enskilda språkvetare samt för olika sektorer inom affärlivet. TNC representerades av Kjell Westerberg.

De huvudsakliga målen med den nya icke-kommersiella sammanslutningen är att stödja flerspråkigheten och att skapa de samarbetsformer som behövs på europeisk nivå samt att ge förutsättningar för detta genom att stödja undervisning i praktiskt terminologiarbete.

Man vill också öka insikten bland beslutsfattare och fackspecialister om betydelsen av en genomsynlig och väl avgränsad terminologi.

Särskilda intressegrupper på europeisk nivå kommer att hjälpa till med utbytet av terminologisk information inom speciella fackområden.

För ytterligare information:

Annelise Grinsted
President EAFT
Handelshøjskole Syd
Engstien 1
DK-6000 Kolding, Danmark
Telefon: +79 31 11 11
Fax: +79 32 14 48
E-post: annelise@ko.hhs.dk

NORD '97 TERM

Nordterm, det nordiska samarbetsorganet för terminologi, samlar terminologiintresserade personer i Norden till seminarium vartannat år. Ansvar för arrangemanget cirkulerar bland de nordiska länderna. Nästa år blir det Norges tur att för tredje gången vara värdland för Nordterm-mötet.

Nordterm '97 kommer att hållas i Guovdageaidnu (Kautokeino) den 25–27 juni 1997. Mötet arrangeras av RTT (Rådet för teknisk terminologi) och Nordisk samisk institutt i samarbete.

I anslutning till mötet hoppas arrangörerna kunna hålla en kurs i terminologiarbete för dem som arbetar med att skapa samisk terminologi på områden där sådan ännu saknas.

Temat för Nordterm '97 är ännu inte fastställt. Så snart detaljerna kring arrangemanget klarnat återkommer vi med information.

GIS-ordboken har kommit ut

GIS-ordboken : terminologi för geografiska informationssystem och datorstödd kartframställning. – Stockholm : SIS Förlag, 1996. – 128 s. : ill. – (STG handbok; 167) ISBN 91-7162-409-0

Geografiska informationssystem (GIS) har utvecklats snabbt under de senaste tio åren och är fortfarande ett dynamiskt teknikområde med en levande och delvis föränderlig terminologi. Denna GIS-ordbok är resultatet av ett omfattande arbete som bedrivits sedan slutet av åttio-talet inom ramen för SIS-STGs projekt "STANLI" (Standardisering land-skapsinformation). Syftet med arbetet har varit att beskriva, strukturera och normera terminologin inom den del av området informationsteknik, som kallas *geografiska informationssystem*.

Urvalet av termer är gjort med tanke på att en så stor grupp som möjligt av tänkbara användare och producenter av geografiska data och geografisk information skall ha användning av ordboken. Vissa grundläggande kunskaper förutsätts dock användaren ha inom datateknik och matematik.

Ordboken inleds med en systematisk termförteckning som ger en god överblick över inom vilka områden termerna används. En del termer står för begrepp som spänner över flera områden och förekommer därför under flera rubriker. Huvuddelen av ordboken innehåller en alfabetisk ordlista med ca 640 termer och definitioner på svenska, en systematisk termförteckning samt ett register över engelska termmotsvarigheter. Dessutom ingår en bilaga med ett antal urvalda begreppssystem, litteraturförteckning och avslutningsvis en kort beskrivning av vad GIS är.

Ända från projektets början 1989 har TNC varit anlitad som terminologisk expertis. Under de senaste åren har TNCs Gunnel Johansson ingått i arbetsgruppen.

Terminologi och standardisering

En terminologs erfarenheter i samband med standardisering av medicinsk informatik

Heidi Suonuuti var under femton år föreståndare för TSK (Tekniikan Sanastokeskus), Finlands motsvarighet till TNC. Sedan Heidi Suonuuti pensionerades vid årsskiftet 1993/1994 har hon fortsatt vara aktiv i terminologiarbete bland annat genom att delta i CEN 251. I artikeln berättar hon om det arbetet.

Det europeiska standardiseringsorganet CENs tekniska kommitté TC 251 bildades 1991. Kommitténs namn är *Medical Informatics*, men i handlingar och diskussioner går den lika ofta under benämningen *Health Care Informatics*. Kommittén består av sju arbetsgrupper:

- WG 1 Healthcare Information Modelling and Medical Records
- WG 2 Healthcare Terminology, Semantics and Knowledge Bases
- WG 3 Healthcare Communications and Messages
- WG 4 Medical Imaging and Multimedia
- WG 5 Medical Device Communication in Health Care
- WG 6 Healthcare Security, Privacy, Quality and Safety
- WG 7 Intermittently Connected Devices (Including Cards)

I kommitténs verksamhet deltar ca 1 500 hälso- och sjukvårdsexperten från 30 länder på olika nivåer. Hittills har TC 251 utarbetat drygt tio förstANDARDER, CEN-rapporter och standardförslag.

Löser problemen innan

TC 251 bedriver ett ovanligt ambitiöst utvecklingsarbete och söker nya lösningar t o m på problem som ännu inte har hunnit uppstå.

Terminologiskt arbete bedrivs på två olika nivåer. Projektet *The Medical Informatics Vocabulary, MIVoc*, i WG 1 har som målsättning att ta fram en ordlista med termer och definitioner inom området medicinsk informatik. Man har gemensamma anvisningar som kort beskriver hur termer väljs ut, hur definitioner utformas och hur uppgifter lagras på data. I slutet

av 1995 innehöll den antagna förstANDARDEN ca 27 poster med exempel på termer och definitioner. Arbetet föreslås fortsättningsvis gå under benämningen *MIVoc maintenance*.

Ramstandarder

WG 2 har till uppgift att utarbeta ramstandarder för harmonisering av klassificering, kodning och terminologi inom hälso- och sjukvården. Arbetsgruppen leds av dr Henrik Olsen på Rigshospitalet i Köpenhamn.

En projektgrupp under WG 2 har utvecklat standardförslaget "Categorical structures of systems of concepts – Model of representation of semantics" (MOSE). Förslaget har antagits som europeisk förstANDARD och är i kraft under en provtid på tre år. FörstANDARDENS bärande idé är grundad på objektmodellering. Begreppen, t ex *hälso- och sjukvårdsutrustning*, kan delas upp i några, vanligtvis ganska få, grundbegrepp (base concepts), vars delbegrepp (target concepts) kan beskrivas med hjälp av grundbegrepp, användningsområde, ändamål, konstruktion och dylikt (associated concepts) samt standardiserade uttryck (semantic links) som beskriver förhållandet mellan dessa.

Vart och ett av dessa element kan väljas från en standardiserad lista. På så sätt kan man få fram olika begreppsbeskrivningar, se exemplet nedan.

Det handlar om en sedvanlig precisering av sidordnade begrepp i ett generiskt begreppssystem med beaktande av deras olika funktioner, ändamål och användningsområden. En skillnad jämfört med terminologiskt arbete är att ett kännetecken hos begreppet (t ex *performs analysis*) spjälkas upp i sina beståndsdelar (*performs/analysis*) och för varje så-

dan del standardiseras olika alternativ. Genom att kombinera dessa får man fram olika beskrivningar som liknar intensionella definitioner. I Finland är denna teknik mest känd från "puppusanageneratoren". [Jfr. byråkratsnurrar. Övs. anm.]

Även om man i MOSE hela tiden talar om begrepp och begreppsstrukturering så handlar det ändå mest om benämningar. Dessa kan vara termer, längre beskrivande benämningar eller förklaringar som till sin språkliga struktur utformas efter vissa normer.

Till standarden hör en bilaga som har tillkommit i samarbete mellan de nordiska länderna och som sammanfattar principerna för terminologiskt arbete. En del av de anvisningar som ursprungligen fanns i bilagan har förts över till själva standarden. Likväl har dessa principer inte tillämpats på MOSEs egen begrepps-samling. Utmärkande för MOSE är dess ymniga alstrande av termer. Ibland ser det t o m ut som om ett och samma begrepp definieras på olika sätt på olika ställen och då får det naturligtvis olika termer. Men under de drygt tre år som jag har följt detta arbete har MOSE förenklats och utvecklats i en tydligare riktning. Om modellen under den förestående provtiden visar sig tjäna sitt syfte skulle den också må bra av att befrias från onödigt överteoretiserande och begrepps-snobberi.

MOSE har testats i en del andra WG 2-projekt. Med dess hjälp har man utarbetat förstANDARDER för klassificering av laboratorieresultat, hälso- och sjukvårdsutrustning och kirurgiska åtgärder.

Tydligt begreppssystem

En standard av helt annat slag är standarden för identifiering av läkemedel. Dess ändamål är att göra det möjligt att identifiera varje enskilt läkemedelspartis innehåll, egenska-

Exempel:

target concept
analyzer
chair

base concept
apparatus that
furniture that

semantic link
performs
performs

associated concept
analysis
support

En beskrivning kan innehålla flera semantiska led

per och tillverkningshistoria. Resultatet har blivit ett begreppssystem som, trots sin komplexitet, är tydligt. Att avgöra vilka delar som hör dit har tillsammans med det exakta precisionsarbetet varit en utmanande uppgift. Som terminolog i arbetsgruppen har jag, med ofullständiga kunskaper om ämnesområdet, haft till uppgift att sörja för att alla behövliga begrepp, och endast dessa, har definierats och att definitionerna inte går runt i cirklar eller motsäger varandra. En intressant detalj är att definitionerna i EUs direktiv beaktas. Det var med nöd och näppe vi kunde jämka in dessa i begreppssystemet utan att göra våld på detta. Lösningen kom av sig själv då vi fann att definitionerna i direktiven i själva verket var specifikationer. En *definition* beskriver ett begrepp i syfte att avgränsa det från andra begrepp. En *specifikation* räknar upp kriterier som har fastställts av en viss auktoritet och som det enskilda objektet måste uppfylla. I terminologiarbete leder sådana situationer ofta in i en återvändsgränd. Dock inte i detta fall. Alla parter var villiga att söka konstruktiva lösningar.

Vad som ytterligare är värt att omnämna är MOSE-tillämpningen på de storheter, symboler och måttenheter som används vid rapportering av laboratorieresultat. Hit hör den teoretiskt svåra frågan om storhetsbegreppet. Saken är alltså föremål för studier och en lösning kommer att få inverkan även på andra områden än bara den medicinska informatiken, eftersom detta utgör en central del av den allmänna meteorologins begreppskomplex. Tillfälle har givits att presentera terminologins arbetsmetoder för teoretikerna på detta område och i gengäld har just denna projektgrupp kunnat bidra med många värdefulla synpunkter.

Intressant och lärorikt

Sammantaget har detta gästspel inom ett för mig tidigare okänt område varit en riktigt intressant och lärorik erfarenhet. Terminologikunskap är något som experter och andra inte på förhand vet att de kommer att behöva. Det är oftast först när terminologin får praktisk tillämpning i konkreta situationer som de ser nyttan med denna kunskap. Jag vill gärna tro att

även projektgrupperna har känt nytan av att ha en terminolog med i arbetet när förstandardernas begreppssystem har strukturerats och när definitioner har utformats. Om så är fallet kommer samarbetet med terminologer förmodligen att fortsätta och att utvecklas.

Heidi Suonuuti

Översättning: Anders Börjesson

ISO/TC 37 Terminology. Principles and co-ordination

I år är det sextio år sedan ISO/TC 37 bildades i Budapest. Technical Committee 37 inom ISO, den internationella standardiseringsorganisationen, har titeln "Terminology. Principles and co-ordination". TC 37 utarbetar regler för hur terminologiarbete bör bedrivas i övriga ISO-kommittéer, men dess dokument används även av andra standardiseringsorganisationer och terminologiorgan världen över.

Årets möte i ISO/TC 37 var förlagt till Wien – på lagom utflyktsavstånd från just Budapest. Det var en intensiv mötesvecka där alla tre underkommittéerna och 10 arbetsgrupper förde diskussioner om de olika dokument som är under utarbetande.

Arbetet med ISO 1087 "Vocabulary of terminology", för vilket Sverige har sekretariatet med Kjell Westerberg som samordnare (convener) avslutades med ett viktigt beslut där man fastställde att ordlistan är i ett sådant skick att den kan skickas ut på slutlig remiss, dvs som en DIS.

Sist i veckan hölls ett plenarmöte under ledning av ISO/TC 37-ordföranden Heidi Suonuuti. Det var ca 50 delegater närvarande. Eftersom det var ett jubileum så inleddes det hela med att Friedrich Lang, sekreterare i ISO/TC 37 under åren 1951–1963, berättade minnen från den tiden, bl a om samarbetet med Eugen Wüster.

Sophie Clivio från ISOs centralsekretariat informerade om de nya ISO-reglerna som bl a innebär snabbare procedurer för utarbetandet av internationella standarder. Det skall nu inte ta mer än tre år från nytt projekt till färdig standard. Tidigare har

man haft upp till sju år på sig i arbetsgrupperna.

Sextioårsjubileet firades sedan i helgen mellan ISO/TC 37-mötena och konferensen TKE '96, "Terminology and Knowledge Engineering". Detta gjorde det möjligt för folk från båda evenemangen att delta.

Från Wien åkte deltagarna med båt på Donau till Budapest. Vid ankomsten blev alla hämtade med buss till den ungerska vetenskapsakademien där ett seminarium med titeln "Multilingual Information Society and Terminology Standardization" hölls. Ett tiotal talare framförde idéer och visioner om fackspråklig kommunikation, det mångspråkiga informationssamhället, den terminologiska utmaningen när det gäller tvärvetenskapliga fackområden och – förstås – ISO/TC 37s roll i det hela.

Sverige representerades hela veckan av Anna-Lena Bucher, Klaudia Dobrina och Kjell Westerberg.

Nästa möte i ISO/TC 37 äger rum i Köpenhamn i augusti 1997.

Standarder under utarbetande inom ISO/TC 37

TC 37/SC 1

"Principles of terminology"

- ISO 12615.6 Bibliographic references for terminology work
- ISO 1087-1 Terminology work – Vocabulary – Part 1: Theory and application (Rev. of ISO 1087:1989)
- ISO 704.2 Terminology work – Principles and methods (Rev. of ISO 704:1987)

TC 37/SC 2

"Layout of vocabularies"

- ISO 1951 Lexicographical symbols and typographical conventions for use in terminography (Rev. of ISO 1951:1973)
- ISO 639-1 Code for the representation of names of languages – Alpha-2 code (Rev. of ISO 639:1988)
- ISO 639-2-2 Terminology – Code for the representation of names of languages – Part 2: Alpha-3 code
- ISO 12616 Translation-oriented terminography
- ISO 12199 Terminology – Alphabetic ordering of multilingual terminological and lexicographical data represented in the Latin alphabet

TC 37/SC 3 "Computational aids in terminology"

- ISO 12620.2 Computational aids in terminology – Data element categories
- ISO 1087-2 Terminology work – Vocabulary – Part 2: Computational aids in terminography
- ISO 12200 Computational aids in terminology – Terminology Interchange

Nytt i bokhyllan

Urval: Gunnar Magnusson

Stengren, Sverker

Medialexikon : data, media, grafisk produktion. – Lund : Studentlitteratur, 1996. – 219 s. ISBN 91-44-00075-8

Utvecklingen inom datatekniken har under de senaste åren tagit stora kliv framåt. Många nya tillämpningar har kommit till, där ljud, bild, typografi och layout kombineras. De nya tillämpningarna har medfört större krav på bredare kompetens inom olika områden. Vad som länge saknats är en svensk-engelsk ordbok som utgör en samlad dokumentation av de termer och begrepp som förekommer i kombinationen IT och data, grafisk produktion, typografi och layout och digital bild- och ljudbehandling.

Ingen ordbok är fullständig, så inte heller denna, men föreliggande lexikon ger både den oerfarne och erfarne användaren ett bra referensverk som förklarar och sätter in termer och begrepp som förekommer i moderna multimedier i sitt rätta sammanhang. Boken har två delar, en uppslagsdel med 5 200 uppslagsord, övervägande på svenska, samt en del med en engelsk-svensk ordlista. Delar av lexikonet (termerna inom IT och kommunikation) finns även på en diskett för Windows eller Windows 95, som medföljer boken.

Lindberg, Ernst

Fyrspråkig juridisk ordbok. – Stockholm : Juridik & Samhälle, 1995. – 622 s. ISBN 91-7199-026-7

En ha tillgång till en aktuell juridisk terminologi på ledande språk är viktigt för såväl jurister och studenter, som för alla i ett lands näringsliv och förvaltning som kommer i kontakt med parter i andra länder. Sveriges EU-medlemskap förstärker kraven på tillgång till en sammanställning av aktuella termer och begrepp. Ordboken innehåller ca 3 900 termer från juridiken och dess angränsande ämnesområden. Språken är förutom

svenska även engelska, tyska och franska.

Ordlista e-post. – Stockholm : SIS förlag, 1995. – 47 s. – (Rapport / ITS ; 8) ISBN 91-7162-394-9

Användning av elektronisk post och den bakomliggande tekniken har stor betydelse i vårt dagliga liv. Meddelandehanteringens omfattar inte bara distribution och den vidhängande adresseringen utan även lagring av meddelanden samt en rad säkerhetsfunktioner så att meddelandena når rätt mottagare. För att undvika missförstånd och underlätta handhavandet av meddelandesystem är det viktigt att använda sig av en enhetlig terminologi.

E-postordlistan, som är uppdelad i en svensk och en engelsk del, tar upp cirka 100 centrala termer med tillhörande definitioner och anmärkningar. Ordlistan är ett bra hjälpmedel för både den som praktiskt arbetar med meddelandehanteringssystem som för den som arbetar med att översätta och att producera dokumentation.

Jansson, Sam Owen

Måttordboken. – Stockholm : Nordiska museet, 1995. – 340 s. ISBN 91-7108-384-7

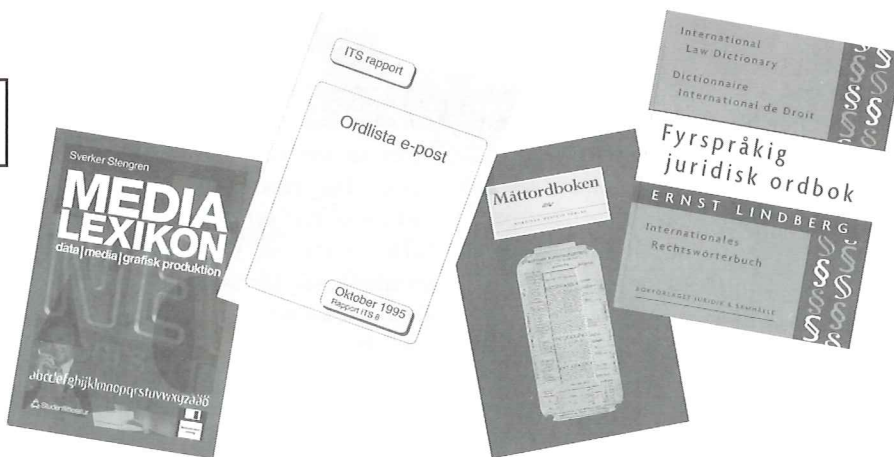
När ett nytt lagstadgat måttssystem infördes 1889 försvann officiellt alla de gamla mått och vikter som använts i Sverige sedan århundraden. Samtidigt har många av termerna fortsatt att användas. De flesta har säkert någon gång hört talas om uttryck som *skålpund*, *stenkast* eller *famn*, men vad dessa måttnamn egentligen innebär vet vi i allmänhet mindre om. De flesta längd-, yt- och rymdmått som

användes före metersystemet är idag mer eller mindre okända. I alfabetisk ordning förklaras ca 500 olika äldre måttenheter i korta välskrivna artiklar, där man bl a kan hitta uppgifter om begreppets etymologi och dess geografiska hemvist. Måttordboken är därför en viktig källa för den som forskar och studerar äldre arkivalier, men är även utmärkt för alla som är allmänt intresserade av äldre tiders måttssystem.

Eriterm 96. – Stockholm :

Ericsson Language services, 1996 Eriterm 96 i pc-version för Windows är en ordbok för telekommunikation men innehåller även termer inom flera andra ämnesområden. Många av de tekniska termerna följer nationell och internationell standard. Ordboken har tidigare funnits att tillgå i ett fembandsverk. Föreliggande pc-version har utökats med ca 2 000 termer inom främst området radiokommunikation, och det totala antalet termer uppgår nu till över 15 000 per språk. Språken är som tidigare svenska, engelska, tyska, franska och spanska.

Det Windows-anpassade gränssnittet består av ett huvudfönster samt ett par hjälpmenyer för olika sökformulär, kopiering, innehållsförteckning etc. Huvudfönstrets övre del redovisar söktermen för källspråket samt termens användning och i förekommande fall definition eller förklaring till termen. På motsvarande sätt redovisas målspråket i huvudfönstrets nedre del. Käll- och målspråk ändras direkt i huvudfönstret. Eriterm 96 för pc är ett enkelt och lätthanterligt verktyg för den som arbetar med textproduktion eller översättning.

Termfrågor i urval

Definitionsfrågor

avväxling

FRÅGA: Jag språkgranskar en teknisk text där termen *avväxling* står i en rubrik. I texten under rubriken talas det om *avväxlingsstål*. Bör jag ändra i rubriken?

SVAR: *Avväxling* står för själva funktionen 'kraftöverföring', men oftast benämner man även de delar som avväxlingen är utförd av på samma sätt. Låt alltså rubriken stå kvar som den gör.

bergshanteringstermer

FRÅGA: Jag läser just nu en bok om bergshantering i Jämtland i gamla tider och har stött på fyra ord som jag inte vet vad de betyder: *boljärn* (nämns i samband med en spis), *avel* (i uttrycket *avel och pipa* där *pipa* verkar vara en sorts skorsten), *strickor* (nämns i samband med en bro över en älv och verkar bara förekomma i pluralform) och *laggdal* (en sorts bearbetning av träkol som kan "fortsätta i laggdalar"). Kan TNC hjälpa till att reda ut detta?

SVAR: Vi kunde tyvärr inte reda ut detta, men kanske någon av TNC-aktuelltas läsare kan hjälpa oss?

controller

FRÅGA: Hur kan man definiera *controller* som yrkesbenämning?

SVAR: Det finns en bra beskrivning av *controller* i *Nationalencyklopedin*: 'befattningshavare inom företag och förvaltningar med uppgift att verka för att organisationens ekonomiska möjligheter tillvaratas på ett effektivt sätt vad beträffar resurser, kostnader och intäkter'. I *Nordisk yrkesklassificering* beskrivs *controller* under rubriken "Redovisningsarbete m m" som en person som "arbetar med ekonomisk kontroll och styrning, ekonomiska analyser och budgetfrågor".

beteckningen e

FRÅGA: På förpackningar finns ibland en volymangivelse i form av ett gement *e*. Vad betyder det?

SVAR: Det är en gammal europeisk beteckning som inte har med EU

att göra utan snarare härstammar från Marshall-hjälpens dagar. Det betyder att förpackningen i fråga är godkänd för ett visst innehåll. På TNC har vi en plastflaska med flytande tvål och det står att den innehåller *300 ml*. I och med att *e* följer direkt efter *ml* så är det lätt att tro att det har med volymen att göra, men det har det alltså inte. Tvåttillverkaren har tillfrågats och bekräftar att det är en europeisk godkännandebeteckning.

fart och hastighet

FRÅGA: Vad är det för skillnad mellan *fart* och *hastighet*?

SVAR: I TNC 98 *Tekniska basord* definieras *hastighet* som 'vektorstorhet som utgörs av kvot av väglängd och tid' medan *fart* definieras som 'skalär storhet som utgör belopp av hastighet'. Man kan också (på ett förenklat sätt) beskriva skillnaden mellan *fart* och *hastighet* som att *hastigheten* har en riktning medan *farten* inte är beroende av riktningen. Absolutbeloppet av *hastighet* = *fart*.

keder

FRÅGA: Har TNC något belägg på termen *keder*? Vad är det? Det står i följande text om möbelyger: "stolsitsen har avvikande *keder* av skinn".

SVAR: Vi hittade ett belägg på termen *keder* (synonym *kederlist*) från 1948. Definitionen lyder: 'list vanligen bestående av en tygremsa som viks ihop på mitten (så att den blir hälften så bred), varefter längst in ett snöre har inlagts och de båda tygflikarna har sytts ihop omedelbart intill snöret'.

metastabil

FRÅGA: Hur definieras termen *metastabil*?

SVAR: I TNCs *Värmebehandlingsordlista* definieras *metastabil* som 'med högre energi än ett annat, stabilt tillstånd men utan förmåga att spontant övergå till detta'.

planskild korsning

FRÅGA: Är *planskild korsning* en korsning i flera plan?

SVAR: Ja.

projektering

FRÅGA: Har TNC någon annan definition av *projektering* än den som står i TNC 73 *Bergteknisk ordlista*? Den lyder: 'planering och utformning av anläggning e.d.' Frågan är föranledd av en tvist om vad som egentligen innefattas i begreppet *projektering*.

SVAR: Nej, TNC har ingen annan definition, men i en rapport från Sveriges Lantbruksuniversitet (Lantbrukets byggprocess: från idé till färdig byggnad) finns en: 'att utföra de ritningar och beskrivningar och fatta de beslut som bestämmer byggnadens planlösning, utformning, konstruktion, inredning, utrustning, material och färger'. Vi anser att detta är en i byggsammanhang fyllig och komplett definition av begreppet *projektering* och att TNC därför kan ställa sig bakom den.

veckonummering

FRÅGA: Hur tolkar ni uttrycket "leveranstid v 502"?

SVAR: Vår tolkning blir: "leverans skall ske under vecka 2 1995". Vi stöder oss då på den tidigare standarden på området, SIS 01 02 12 *Veckonummering*, punkt 4.3 (i december 1991 ersatt av standarden SS-ISO 8601). I SIS 01 02 12 angavs som exempel "W212" för "vecka 12 1972" och bokstaven *W* skulle sättas ut om det inte av sammanhanget var helt klart att numret avsåg en speciell vecka. Beträffande markering med *v* så har TNC i ett tidigare yttrande ansett det godtagbart, särskilt i svenska texter. Men det är viktigt att tänka på att sådana här förkortade, lite kryptiska uttryckssätt inte lämpar sig för löpande text eller i sammanhang där de kan missförstås. Däremot kan de vara praktiska t ex i tabeller.

väginformatik

FRÅGA: Vad menas med *väginformatik* och vad heter det på engelska?

SVAR: Med *väginformatik* menas 'datorstödd överföring av information om fordonstrafik och vägnätet' och det heter *road transport informatics (RTI)* på engelska.

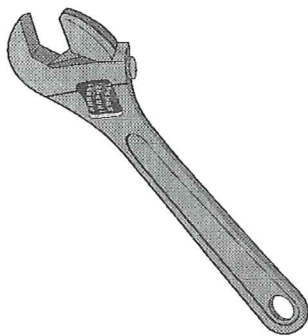
Termfrågor i urval

Etymologifrågor

projektledare

FRÅGA: När dök ordet *projektledare* upp första gången i svenskan?

SVAR: 1966.

skiftnyckel

FRÅGA: Från vilket land kommer *skiftnyckeln*? Den heter *llave inglesa* på spanska och *clé anglaise* på franska. Är England ursprungslandet?

SVAR Både ja och nej. I *Nationalencyklopedin* står att läsa att det första patentet från år 1840 är brittiskt. Den i dag helt dominerande typen av skiftnyckel uppfanns emellertid av en svensk vid namn *Johan Petter Johansson*. Patentet är från 1892. Det är sant att *skiftnyckel* på spanska och franska i allmänspråket benämns "engelsk nyckel", men dess fackspråkliga benämning är *llave ajustable* respektive *clé* (alternativt *clef*) à *molette*. På samma sätt som de spanska allmänspråkliga benämningarna pekar mot England pekar t ex de serbokroatiska och grekiska facktermerna mot Frankrike: *francuski ključ* respektive *galliko klidi goniako*.

Formfrågor

100'

FRÅGA: I en teknisk text står ett belopp med ett tecken efter som ser ut som en sorts apostrof. Vad betyder tecknet?

SVAR: Tecknet står för *tusental* och är praxis i tekniska och ekonomiska texter, men knappast dugligt i formell stil. Skriv hellre ut tusentalen.

Om utrymmet är knappt i exempelvis en tabell, kan man i tabellhuvudet ange att tabellen tar upp tusental.

linearisering, linjarisering eller linjärisering

FRÅGA: Hur skall man skriva: *linearisering*, *linjarisering* eller *linjärisering*?

SVAR: Sammansättningar med *linear-* följer det latinska ursprunget och används i t ex *linearritning* och *lineartaktik* (som finns som uppslagsord i *Nationalencyklopedin*). TNC rekommenderade tidigt, redan 1945, i *Ord och Uttryck*, en anpassning till svensk stavning, dvs *linjar-*, vilket inte tycks ha fått någon större acceptans. Man ser nästan oftare den latinska formen, som i *Nationalencyklopedin*, vilket skulle tala för *linearisering*. Termen *linjarisering* kan dock inte betraktas som fel. Där emot används *linjär* endast adjektiviskt, som exempelvis i *linjär avbildning*, *linjär algebra* och *linjär accelerator*. *Linjärisering* vill vi därför avråda från. Adjektivformen kan också vara *lineär* och är den form som förs fram först i SAOL. I TNCs *Kärnenergiordlista* finns också *linear* som adjektiv i termen *linear energioverföring*.

midnatt

FRÅGA: Heter det *00.00* eller *24.00* när klockan är tolv på natten?

SVAR: Här får man vara logisk, dvs säga *24.00* när klockslaget är kopplat till den dag som just håller på att bli igår, och säga *00.00* när klockslaget har med den dag som är alldeles ny att göra. När det gäller avgångstider skrivs alltid *00.00*.

Om man ringer Fröken Ur vid midnatt säger hon "Noll, noll och noll".

SEK

FRÅGA: Jag skall skriva en annonsrubrik och undrar om *SEK* som står för "svenska kronor" skall skrivas före eller efter beloppet?

SVAR: Enligt svensk standard (SS 03 84 14) skrivs *kronor* – även förkortat *kr* – eller annan valuta-benämning efter talet. Då valuta anges med internationell valuta-

beteckning, t ex *SEK*, placeras denna alltid före beloppet.

storheten g

FRÅGA: Skrivs storheten *g* med liten eller stor bokstav?

SVAR: Storheten *g* skall skrivas med litet *g*, och det är beteckningen för *acceleration vid fritt fall*.

Förkortningar

CFM

FRÅGA: Vad står förkortningen *CFM* för? Det torde röra sig om luftmängd.

SVAR: Förkortningen används även på svenska och står för *cubic feet per minute*.

PIN

Fråga: Man talar om *pinkoder* och *PIN* på bland annat smarta kort. Vad står det för?

SVAR: *PIN* uttyds *personal identification number*.

ppm

FRÅGA: Vad kan man skriva i stället för *ppm* i följande mening: "summan av koncentrationen av bly, kadmium, kvicksilver och 6-värdigt krom i förpackningar och förpackningskomponenter bör inte överstiga 600 ppm". *Ppm* är i det här fallet ett mått på vikt.

SVAR: TNCs Skrivregler avråder från *ppm* (= *parts per million*). Uttrycken *ppm*, *ppb* och *ppt* är mycket vanliga, men man avråder starkt från dem både i svensk och utländsk standard. I stället bör man använda SI-prefix och SI-enheter. I detta fall blir det *600 mikrogram per gram*.

rpm

FRÅGA: Jag har i flera artiklar till vår tidskrift sett förkortningen *rpm*, som betyder *varv per minut* men som egentligen är en engelsk förkortning. Nu vill jag en gång för alla ha reda på hur det bör vara på svenska och införa det konsekvent i alla artiklar.

SVAR: Enligt svensk standard (SS 01 61 38) bör det vara *r/min* (där *r* står för *rotation*) på svenska.

VVX

FRÅGA: Är VVX en vedertagen beteckning för värmeväxlare?

SVAR: Ja.

ÄTA

FRÅGA: Är det rimligt att introducera ÄTA som förkortning för *ändrings- och tilläggsarbeten*?

SVAR: Ja, om det är nödvändigt med en förkortning borde det vara helt i linje med *ROT (reparation och tillbyggnad)*, *BRB (byggnads- och reparationsberedskapen)* och liknande uttryck som är vanliga i byggbranschen.

Ordvalsfrågor

basmått och gränsmått

FRÅGA: Vad skall man kalla diametern på en sexkantsnyckel?

SVAR: Eftersom ytan är sexkantig och inte cirkulär så blir det två diametrar; den längre som går ut i hörnen kallas för *gränsmått* och den kortare som går ut mot de plana sidorna kallas *basmått*.

biotisk och abiotisk

FRÅGA: Vad skall man använda i en lagtext när det rör sig om "levande" respektive "icke-levande" natur? Skribenten vill skriva *biotisk* respektive *abiotisk*.

SVAR: När det som här rör sig om en facktext kan man gott använda facktermerna *biotisk* respektive *abiotisk*. Ett alternativ är att man dessutom inom parentes beskriver vad som menas: "*biotisk* (som rör levande organismer, t ex växter och djur)", "*abiotisk* (som rör icke-levande inslag i naturen, t ex berg, luft och vatten)".

blankett

FRÅGA: En del av de blanketter vi brukar använda har nu "elektroniserats". I mitt ordbehandlingsprogram kallas de för *mallar*, men jag skulle hellre vilja säga *blanketter*. Kan de fortfarande kallas så, trots att de inte är på papper?

SVAR: Ja, *blankett* är den korrekta

termen. I *Dataordboken* definieras blankett som 'papper eller skärmbild med ledtext'. En liknande definition finns i SS 03 43 21 (*Kontorsdokument – Systematisk utformning*). I anmärkningen finns ett förtydligande: "Även en bildskärm betraktas som en blankett."

densitet eller täthet

FRÅGA: Vad skall man säga: *densitet* eller *täthet*?

SVAR: Termen *densitet* är att föredra. Den står för 'kvot av massa och volym'. *Täthet* kan misstolkas till att stå för *ogenomtränglighet*.

geocentrisk och heliocentrisk världsbild

FRÅGA: Jag skriver en avhandling som behandlar både astronomi och humaniora och behöver två termer om hur människan uppfattar världen. Den ena skall ta fasta på det perspektiv man har när man befinner sig på jorden och betraktar himlen eller rymden med blotta ögat. Den andra skall vara det perspektiv som kan ses från en satellit. Det finns också ett perspektiv mellan dessa två, nämligen det man har när man från jorden betraktar rymden i teleskop.

SVAR: Inom vetenskapsteorin använder man termerna *geocentrisk* respektive *heliocentrisk världsbild*. I den äldre, *geocentriska världsbilden* trodde man att jorden var världens medelpunkt. Enligt den *heliocentriska världsbilden* är solen centrum i universum. *Geocentriskt perspektiv* kan vara en lämplig benämning för det första alternativet som här efterfrågas. Det är lite svårare att hitta en tydlig benämning för det andra; *heliocentriskt perspektiv* passar inte här. *Non-geocentriskt perspektiv* eller *icke-geocentriskt perspektiv* skulle kunna tänkas, men en negativ term är inte helt tydlig. *Allocentriskt perspektiv* (från grekiskans *allo*, som betyder *annan*) har lite av samma svaghet, men idag kan vi tyvärr inte komma med något bättre förslag.

hårddisk

FRÅGA: Jag har hört att TNC rekommenderar termen *fast skiva* i stäl-

let för *hårddisk*. Är det sant?

SVAR: Nej. Vi rekommenderar *hårddisk*.

plus- eller minuspol

FRÅGA: I en skrift om batterier betecknas polerna med ett långt respektive ett kort streck. Vilket är pluspol respektive minuspol av dessa streck?

SVAR: Vi har aldrig hört talas om detta och hittar heller inga belägg för att det förekommer. Plus- och minus-tecken är det vanliga sättet att beteckna polerna, och dessa tecken har ju funnits i över hundra år på vanliga skrivmaskiner, så det borde inte vara några skrivtekniska problem. Enligt svensk standard EN 60095-2:1993 skall bara tecknen *plus* och *minus* användas. I standarden sägs också att minustecknet inte skall vara bredare än plustecknet.

repa och reporänta

FRÅGA: Riksbanken använder termerna *reporänta* och *repa*, som är något slags svengelska för *repurchase agreement*. Jag tycker det låter fult och undrar om det inte finns något svenskt ord för detta begrepp.

SVAR: Nej, både *repa* och *reporänta* är etablerade svenska ord (eller lånord som har anpassats till svenska) i finansvärlden. Ibland används *återköpsavtal* i stället för *repa*, vilket är bra när man vänder sig till andra än fackmän eftersom termen *återköpsavtal* är mer genomsynlig. I *Nationalencyklopedin* förklaras *repa* som 'finansiell transaktion där en aktör säljer ett värdepapper till en annan aktör för ett visst pris, samtidigt som parterna kommer överens om att säljaren får köpa tillbaka värdepapperet för ett fastställt pris på ett förutbestämt datum'. *Reporänta* är 'ränta för repa vilken 1994 ersatte räntetrappan som Riksbankens styrsystem för korta räntor'.

typsnitt eller teckensnitt

FRÅGA: Vad rekommenderar TNC: *typsnitt* eller *teckensnitt*?

SVAR: Vi anser att uttrycken är

Besöksnäring.

synonyma.

För hundra år sedan fanns varken *typsnitt* eller *teckensnitt* som svensk fackterm. Tryckerifolk talade i stället om olika *stilar*. Med en *stil* menade man då en uppsättning typer i en viss storlek med viss utformning av teckenbilden.

I slutet av 1800-talet blev det vanligt att tryckerierna skaffade många uppsättningar typer i varje grad, och då uppstod behovet av en term för själva bokstavsformen, oberoende av storlek. Sedan början av 1900-talet har man använt termen *typsnitt* i denna betydelse. När fotosättnings-tekniken blev vanlig under 1970-talet skapades termen *teckensnitt* som synonym till *typsnitt*. Båda dessa termer används i dag, och de har exakt samma betydelse. Ett *typsnitt* eller ett *teckensnitt* kan definieras som 'bestämd utformning av bokstäver, siffror och andra tecken'.

En längre utredning av Lars Törnqvist om dessa och närliggande termer har tidigare publicerats i TNC-aktuellt nr 4 1989.

Översättningsfrågor

alternativ odling

FRÅGA: Hur översätts *alternativ odling* till engelska?

SVAR: KRAV i Uppsala använder den engelska termen *organic farming* som motsvarighet till *alternativ odling*.

besöksnäring

FRÅGA: Termen *besöksnäring* innefattar både turism och andra typer av besök i kommunen, bland annat av konferensdeltagare och sommarstugeägare. Finns det någon engelsk motsvarighet?

SVAR: I *Nationalencyklopedin* förklaras *besöksnäring* som 'under senare år använd benämning på turism; den innefattar också arrangerandet av affärsresor och studiebesök'. Någon engelsk motsvarighet lyckades vi inte hitta.

bitrat

FRÅGA: Vad rekommenderar TNC för engelskans *bit rate*? Sedan länge har den felaktiga formen *bithastighet*

funnits för detta begrepp som inte alls står för en hastighet utan för en kapacitet, dvs hur många "bits" man kan transportera per sekund. Jag och flera med mig anser att det bör heta *bitrat*, som nu endast framförs som en synonym till *bithastighet*. Vad anser TNC?

SVAR: De belägg vi hittar rör dataöverföring. Det engelska *data transfer rate* har i en standard översatts med *överföringsrat* med synonymen *överföringshastighet*. I andra standarder har *rate* översatts med enbart *rat*; det finns till exempel belägg för *moduleringsrat* och *signalelements-rat*. Vi anser att TNC med stöd av detta kan rekommendera *bitrat* och avråda från användningen av *bithastighet*.

blinding laser weapon

FRÅGA: Vi försöker hitta en bra svensk term för engelskans *blinding laser weapon*. Det finns olika typer av laservapen. Vissa typer förstör synen helt om strålen riktas mot ögonen (dessa är numera totalförbjudna), andra typer förstör synen till en viss

del (dessa är inte förbjudna) och ytterligare andra laservapen skadar inte ögonen. Vad skall man kalla den förstnämnda gruppen av vapen? *Förblindande laservapen*? *Blindgörande laservapen*?

SVAR: *Förblindande vapen* är ingen bra term för detta begrepp eftersom man med *förblindande* oftast avser att "tillfälligt beröva synförmågan". Termen används också i överförd betydelse (exempelvis "framgången förblindade honom"). *Blindgörande* skulle också kunna leda tanken fel eftersom förledet *blind-* ofta används i överförd betydelse i olika tekniska sammanhang, t ex *blindläggning*, *blindnitning* och *blindplåt*. Vi föreslår i stället att man översätter *blinding laser weapon* med *synförstörande laservapen*.

elektromagnetische Verträglichkeit

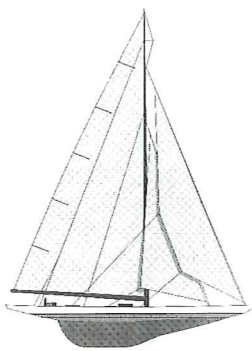
FRÅGA: Vad skall man översätta tyskans *elektromagnetische Verträglichkeit* till på svenska?

SVAR: *Elektromagnetisk kompatibilitet*.

EU

Fråga: Vad heter *EU* på franska, tyska, spanska och italienska?

SVAR: Det heter på franska *Union européenne* (förkortas *UE*), på tyska *Europäische Union* (*EU*), på spanska *Unión Europea* (*UE*) och på italienska *Unione europea* (*UE*).

GMT

FRÅGA: Bland seglarfolk stöter man ibland på de engelska termerna *GMT* och *Greenwich mean time*. Vad heter dessa på svenska?

SVAR: Det finns många olika belägg. Vi har själva i TNC 69 *Luftbehandlingsordlista* i löpande text använt *GMT* som är en initialförkortning för *Greenwich mean time*. I uppslagsböcker finner man såväl *GMT*, *Greenwich mean time* som *Greenwich-tid*.

Officiellt ersattes *GMT* av *UTC* år 1964. *UTC* är en fransk förkortning som på svenska kan utläsas "koordinerad universaltid". Ofta används förkortningen *UT* (universaltid). En mer svensk term är *världstid*. Den finner man både i *Nationalencyklopedin* och i *Bra Böckers lexikon*. Ibland förekommer *Greenwich medeltid*, men det är en term som vi anser bör undvikas.

jug och kettle

FRÅGA: I en bruksanvisning för elektriska vattenkokare används de engelska termerna *kettle* och *jug* lite huller om buller. Skillnaden mellan dem är att *kettle* är en låg modell som ser ut som en gammaldags kaffekokare, medan *jug* är en modernare, högre modell. Vad skall man kalla dessa på svenska? Vi vill inte säga *hög modell* och *låg modell*.

SVAR: *Kettle* översätts ofta med *panna*, medan *jug* motsvaras av *kanna*, *krus* eller *tillbringare*. Det verkar vara väldigt oklart i vilket sammanhang respektive term skall användas. Vi har också hittat belägg på termen *jug kettle*, som då har översatts med *vattenkokare*. Om den enda skillnaden mellan *jug* och *kettle* i denna bruksanvisning är att de har olika höjd, kan vi inte se någon anledning till att ha två olika svenska termer; funktionen är ju densamma. I svensk standard används termen *vattenkokare* genomgående. I *Svensk Ordbok* förklaras *vattenkokare* som 'kokkärl med sladd för elektrisk uppvärmning (vanligen av vatten)'.

kolumntitel

FRÅGA: Vad heter en sådan text som brukar stå överst eller underst på en sida och som följer med genom hela dokumentet. Texten brukar innehålla uppgift om kapitelrubrik, avsnittets innehåll eller dylikt. Och vad heter

det på engelska?

SVAR: Det kallas för *kolumntitel* eller *sidrubrik*. På engelska heter det *runnig head*. Man skiljer mellan *levande* och *död kolumntitel*. *Levande kolumntitel* är en sådan som anpassar sig efter sidornas text och därför växlar genom dokumentet. *Död kolumntitel* är en sådan som är densamma genom hela dokumentet.

kompostering

FRÅGA: Hur skall man översätta *kompostering* till engelska?

SVAR: Det heter *composting* på engelska.

lantmästare

FRÅGA: Hur översätts *lantmästare* till engelska, franska och tyska?

SVAR: På engelska heter det *agricultural technologist*, på franska *technicien agricole* och på tyska *landwirtschaftlicher Verwalter*.

manage ware

FRÅGA: Hur kan *manage ware* översättas? Det är de program som kallas *diskhanterare*, *printhanterare* och *programhanterare*. Jag har ett förslag till svensk term: *hanteringsprogram*. Vad tycker TNC om det?

SVAR: Ditt förslag till svensk term tycker vi är utmärkt.

outplacement

FRÅGA: Jag undrar om det finns någon svensk motsvarighet till engelskans *outplacement*. Tidigare har man använt uttrycket *omplacering av chefer*.

SVAR: *Outplacement* är en service som en arbetsgivare kan erbjuda en chef eller specialist som av någon anledning måste lämna sin anställning. En specialiserad konsult kopplas in som tillsammans med den berörde utvecklar en handlingsplan för att finna en ny anställning. Någon bra svensk term som täcker begreppet finns inte. I väntan på en vettig svensk term får man nog använda engelskans *outplacement*.

prodrug

FRÅGA: I en text som handlar om biokemisk forskning används termen

Termfrågor i urval

prodrug. Vad heter det på svenska?

SVAR: Det heter *fördrog* och definieras som 'ett läkemedel som blir verksamt i kroppen först sedan kroppen avspjälkat eller byggt om någon komponent i dess kemiska uppbyggnad'.

shims

FRÅGA: I samband med insättningar av franska fönster används det engelska ordet *shims*. Vad heter det på svenska?

SVAR: *Shims* är tunna mellanläggplattor av metall som kan användas i många olika sammanhang. TNC rekommenderade redan 1942 termen *mellanlägg* för detta begrepp. I TNC 78 *Verkstadsteknisk ordlista* finns den lite snävare termen *underläggspatta*, men vi tycker nog att *mellanlägg* eller *mellanläggsplatta* är mer generella och bättre termer än *underläggspatta*.

single mode fibre, mode field och strength member

FRÅGA: I en kravspecifikation på optisk fiberkabel används termerna *single mode fibre*, *mode field* och *strength member*. Vilka är de svenska termmotsvarigheterna?

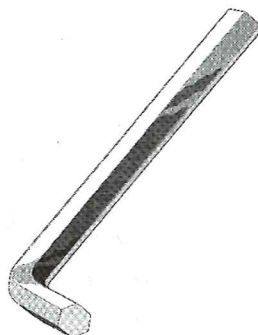
SVAR: Vad beträffar typen av optisk fiber så heter den på svenska *enkelmodsfiber* eller *singelmodsfiber*. *Mode field* översätts med *modfält* och *strength member* med *dragkraftsavlastare*.

stafflade priser

FRÅGA: Motsvarar det svenska uttrycket *stafflade priser* det engelska *differentiated prices*? Det står för priser som är differentierade beroende på t ex hur stora volymer av en vara man köper.

SVAR: Vi kunde inte hitta *stafflade priser*, men dock ordet *staffla* som står för 'forma i trappstegsform'. Uttrycket *staffelmethod* hittade vi, likaså

stafflad ränta där *stafflad* översätts med *tariff based on a sliding scale*, *differential tariff* eller *graded tariff*. Det som man kan ifrågasätta här är det svenska uttrycket *stafflade priser*. Vi har ju termen *prisdifferentiering* och även *differentierade priser*, så möjligen är *stafflade priser* bara ett jargonguttryck.

stjärnskruvmejsel och insexnyckel

FRÅGA: Vad heter *stjärnskruvmejsel* och *insexnyckel* (som ibland kallas *Ikeanyckel*) på engelska?

SVAR: *Stjärnskruvmejsel* översätts med *Phillips screwdriver* och *insexnyckel* med *Allen wrench*.

Trilog

FRÅGA: I en tysk text från EU-parlamentet används ordet *Trilog* om ett samarbete mellan EU-rådet, EG-kommissionen och en tredje part. Finns det någon svensk motsvarighet?

SVAR: Den svenska termen är *trepartsmöte*. Den engelska motsvarigheten är *trialogue* eller *tripartite dialogue*.

ultra long-wave

FRÅGA: Det finns en äldre teknik där man alstrade radiovågor med hjälp av en roterande växelströmsgenerator. Tekniken användes bl a för att kommunicera med ubåtar under vatten. På engelska heter det speci-

ella radiofrekvensområde som man utnyttjade *ultra long-wave*. Vad heter det på svenska? Jag tycker mig ha hört termen *superlångvåg*. Stämmer det?

SVAR: Vi lyckades inte hitta någon av dessa termer, varken den engelska eller den svenska. I *Tekniken i Focus* fanns dock en tabell över frekvens- och våglängdsområden, där man benämner frekvensområdet mellan 10-30 kHz *mycket långa vågor (ULV)*. Man talar även om *ultrakortvåg (UKV)* och *ultrahög frekvens (UHF)*. I TNCs *Rymdordlista* finns också benämningar på olika frekvensområden. När det gäller de lägsta frekvensområdena säger man *extremt låga frekvenser*, *mycket låga frekvenser* och *låga frekvenser*, medan man vid högre frekvenser säger *ultrahöga frekvenser*, *superhöga frekvenser* och *extremt höga frekvenser*.

vd och marknadschef

FRÅGA: Hur skall man skriva titlarna *vd* och *marknadschef* på engelska på ett visitkort?

SVAR: Enligt Exportrådets *Titelguide för visitkortet* skall *vd* skrivas *Managing Director* eller *General Manager*, och *marknadschef* skrivas *Marketing Manager*.

Rättelse

På sidan 12 i förra numret av TNC-aktuellt skrev vi under termrubriken **namn och term** att ordet *regeringen* skrivs med stor begynnelsebokstav när det har karaktären av namn. Det stämmer inte: *regeringen* skrivs alltid med liten bokstav. Det här påpekade bland annat Gertrud Berglund som är språkexpert på Justitiedepartementet. Vi tackar för påpekandet!